

Такризи

роҳбари илмӣ ба кори диссертатсионии Кабирзода Зухро Одилшо дар мавзуи «Синтез, омӯзиши хосиятҳои физикӣ-химиявии ҳосилаҳои нави эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол дар асоси катехоламинҳо» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои химия аз рӯйи ихтисоси 02.00.03- Химияи органикӣ

Кабирзода Зухро Одилшо - ассистенти кафедраи химияи органикии факултети химияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон буда, зиёда аз 5 сол мешавад, ки ба синтезу таҳқиқи реаксияҳои байни ҳосилаҳои нави глитсерол дар асоси аминокислотаҳо, пептидҳо ва катехоламинҳо машғул аст. ӯ факултети химияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон соли 2015 хатм намудааст. Аз соли 2018 то инҷониб мавзуи «Синтез, омӯзиши хосиятҳои физикӣ-химиявии ҳосилаҳои нави эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол дар асоси катехоламинҳо», -ро мавриди таҳлилу баррасии илмӣ қарор додааст. З.О. Кабирзода дар давоми ин солҳо маводи зарурии кори диссертатсионии худро чамъоварӣ кард ва асарҳои илмии марбут ба кори таҳқиқотиро ба низом даровард. Натиҷаи таҳқиқоти ӯ дар рисола ва мақолаҳои илмӣ ба таърифи инъикос ёфтааст. Муаллиф доир ба паҳлуҳои мухталифи мавзу ва натиҷаҳои таҳқиқот дар конференсия ва симпозиумҳои илмӣ донишгоҳӣ, ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ якчанд маротиба маъруза кардааст.

Таҳқиқи реаксияи мутақобили байни ҳосилаҳои глитсерин: эпихлоргидрин, α -монохлоргидрини глитсерин ва α,γ -дихлоргидрини глитсерин бо ҳосилаҳои катехоламинҳо ва муайян кардани хосиятҳои физикӣ-химиявӣ, биологӣ ва ҷанбаҳои дурнамои истифодаи онҳо ҳадафи асосии кори диссертатсионии З.О. Кабирзодаро ташкил медиҳад. Дар ин замина қор аз муқаддима ва се боб таркиб ёфтааст.

Дар муқаддима - муҳимияти мавзуи диссертатсия, дараҷаи омӯзиши он, объект, предмети таҳқиқот ва ҳадафу вазифаҳо асоснок карда шуда, мақсади қор, масъалаҳои он ва мушкилотҳои таҳқиқот оварда шудааст. Инчунин наовариҳои кори илмӣ ва аҳамияти амалии натиҷаҳо, мавқеъҳои химояшаванда инъикос гардида, конференсияҳои илмие, ки дар онҳо маводи диссертатсия баррасӣ ва ташхис шудааст, номбар гардидааст.

Дар боби аввал (Шарҳи адабиёт). Иттилоот ва таҳлили адабиёти мавҷуда оид ба мавзуи диссертатсия оварда шуда, хосиятҳои химиявии глитсерол ва ҳосилаҳои он, инчунин аминокислотаҳо, пептидҳо ва катехоламинҳо маълумот дарҷ ёфтааст. Илова бар ин соҳаҳои дар амал истифодабарии ҳосилаҳои глитсерол ва катехоламинҳо нишон дода шудааст. Муайян карда шудааст, ки маълумот оид ба синтез ва омӯзиши

реаксияи боҳамтаъсиркунии ҳосилаҳои аминокислотагӣ-пептидӣ глитсерол бо катехоламинҳо инчунин таҳқиқи хосиятҳои физикӣ-химиявӣ ва биологии онҳо вучуд надорад. Дар асоси таҳлили адабиёти илмӣ хулоса бароварда шуда, интихоби мавзуи диссертатсия асоснок карда шудааст.

Боби дуюм қисми експерименталӣ буда, методи синтези якқатор ҳосилаҳои аминокислотагӣ-пептидӣ глитсерол: эпихлоргидрин α -монохлоргидрини глитсерин, α,γ -дихлоргидрини глитсерин бо катехоламинҳо мавриди омӯзиш қарор гирифта, ҳосилаҳои нави онҳо синтез карда шуданд. Муқаррар карда шудааст, ки раванди синтез дар муҳити ҳалқунандаҳои бензол, бромбензол, диметилформаид, диметилсулфоксид ва толуол равон гузашта, дар ин шароитҳо баромади 71-82 %-и маҳсули мақсаднокро ба даст овардан муяссар мегардад. Сохт, таркиб ва тозагии онҳо бо усули таҳлили элементӣ, спектрҳои ИС, массавӣ, РМЯ ва хроматографияи маҳинқабат тасдиқ карда шуда, мавриди омӯзиш қарор гирифта шуданд.

Дар боби сеюм тарзи таҳқиқ ва синтези якқатор ҳосилаҳои эпихлоргидрин, α -монохлоргидрини глитсерол, α,γ -дихлоргидрини глитсерол аз ҳисоби гурӯҳи аминии аминокислотаю пептидҳо амалӣ карда шудааст. Сохт, таркиб ва тозагии онҳо бо таҳлили элементӣ, спектри инфрасурх (ИС), спектри массавӣ, РМЯ ва хроматографияи маҳинқабат тасдиқ карда шуда, мавриди омӯзиш қарор гирифта шудааст. Инчунин дар ин боб ҷустуҷӯи роҳҳои дар амал истифодабарии пайвастаҳои синтезкардашуда мавриди омӯзиш қарор гирифтааст.

Муаллиф бори нахуст дар химияи органикӣ таҳқиқ ва омӯзиши реаксияҳои таъсири мутақобили байни ҳосилаҳои глитсеролро бо ҳосилаҳои катехоламинҳо мавриди баррасии илмӣ қарор додааст. Кори таҳқиқотии З.О. Кабирзода бо диди нав ва дар асоси дастовардҳои нави илмӣ таҳлил гардидааст. Муаллиф зимни таҳлили натиҷаҳои бадастомадаи експерименталӣ ба натиҷае расидааст, ки собитҳои физикию химиявии моддаҳои ҳосилкардашуда ҳамчун маводи маълумотӣ ба ҳисоб меравад ва барои мутахассисоне, ки ба синтези пайвастаҳои фаъоли биологӣ машғуланд мусоидат менамояд, инчунин дар раванди таълим хангоми хондани лексия аз химияи органикӣ, биоорганикӣ ва курсҳои махсус аз манфиат ҳолӣ набуда донишҷӯён, аспирантон ва унвонҷӯён натиҷаҳои кори мазкурро мавриди истифода қарор дода метавонанд.

Зимни анҷоми кори диссертатсионӣ муаллиф худро ба хайси муҳаққиқи тозақор, боандеша, боистеъдод ва олими баркамол нишон дода, барои муайян кардани мақсаду вазифа, ба таври жарф дарк кардан ва фаҳмидани

натичаҳои ба даст омада ва муайян кардани усулҳои зарурии таҳқиқот маҳорати баланди илмӣ нишон додаст.

Кабирзода Зухро Одилшо муваффақ шудааст, ки натиҷаҳои таҳқиқотро бо истифода аз усулҳои муосири физикӣ-химиявӣ босаводона ва дуруст коркард намояд. Дар раванди иҷрои кор муаллиф сарчашма ва осори илмӣ вобаста ба мавзуро, ки дар 10^т соли охир нашр шудаанд, дақиқназарона мутолиа карда, мавриди омӯзишу баррасӣ қарор додаст.

Мақолаҳои илмӣ ва фишурдаи диссертатсияи З.О. Кабирзода мундариҷаи умумии диссертатсияро инъикос менамояд ва ба ҳамаи талаботҳои таҳқиқотҳои кори диссертатсионии ихтисоси 02.00.03-Химияи органикӣ ҷавобгӯ мебошад.

Дар ин замина диссертатсияи Кабирзода Зухро Одилшоро кори илмӣ ба анҷомрасида ҳисобида, онро барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои химия аз рӯи ихтисоси 02.00.03-Химияи органикӣ барои Ҳимоя тавсия менамоям.

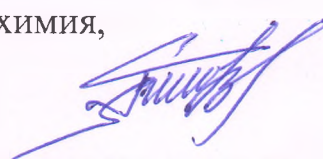
Роҳбари илмӣ,

директори Институту илмию таҳқиқоти

Донишгоҳи миллии Тоҷикистон,

доктори илмҳои химия,

и.в., профессор

Раҷабзода Сирочиддин Иқром

Суроға: 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, х. Рӯдакӣ 17.

7 (+99237) 2278895 (тел. корӣ), 904 60 04 60 (тел. мобилӣ);

Email: ikromovich80@mail.ru

Имзои и.в., профессор **С.И. Раҷабзодаро тасдиқ мекунам:**

Сардори раёсати кадрҳо
ва корҳои махсуси ДМТ

Тавқиев Э.Ш.

11-09-23